

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Соціально-психологічні особливості особистісного розвитку дитини
дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату через
самоствердження

Виконала студентка групи СОм-2(2)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Ожеван Тетяна Вікторівна
Керівник: Панов М. С.
Рецензент: Застелло А. О.
Нормоконтроль _____ Микита ПАНОВ

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 147 с., 12 табл., 12 рис., 90 джерел, 11 додатків.

Об'єкт дослідження – особистісний розвиток дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Предмет дослідження – особливості впливу процесу самоствердження на особистісний розвиток дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та розробці програми особистісного розвитку дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату через самоствердження.

Методи дослідження: *теоретичні*: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення спеціальної психолого-педагогічної літератури із проблеми самоствердження особистості дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату – з метою з'ясування стану дослідженості проблеми; *емпіричні*: спостереження, бесіда, анкетування, аналіз продуктів діяльності, опитування, тестування – з метою вивчення психологічних чинників особистісного розвитку дітей-дошкільників з порушенням функцій опорно-рухового апарату; експеримент – з метою емпіричного дослідження психологічних особливостей самоствердження дитини дошкільного віку та перевірки ефективності програми формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату; *математико-статистичні*: кореляційний аналіз – з метою кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ, ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК, ДИТИНА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ, ПОРУШЕННЯ ФУНКЦІЙ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ, САМОСТВЕРДЖЕННЯ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Реалізувавши життєву потребу у самоствердженні, людина стверджує себе як особистість, яка здатна бути щасливою, впевненою у собі, успішною та цілеспрямованою. Активізація позитивного оцінювання людиною себе призводить до її конструктивного самоствердження, що, у свою чергу, справляє значний вплив на її особистісне зростання.

Саме від процесу самоствердження (конструктивного чи деструктивного) залежить те, якою зростатиме дитина. Тому у період дошкільного дитинства, коли починає формуватися внутрішнє «Я» дитини, важливо дослідити обрання нею тієї чи іншої стратегії самоствердження з метою подальшої корекції її деструктивних проявів. Їх вчасне запобігання дає можливість виховати у майбутньому щасливу, впевнену у собі, незалежну та психічно здорову особистість.

На сьогоднішній день феномен самоствердження особистості дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату є мало вивченим, відсутні експериментальні дані щодо його психологічних особливостей та впливу на особистісний розвиток дітей дошкільного віку. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що існують різні підходи щодо розуміння змісту, форм прояву, динаміки та рівнів розвитку самоствердження особистості. Вітчизняні дослідники (О. Безкоровайна, В. Годонюк, Т. Дуткевич, С. Кулачківська, С. Ладивір, І. Мельничук, Т. Піроженко, Н. Ситнікова та ін.) основну увагу у своїх працях приділяли розкриттю чинників, що зумовлюють процес самоствердження особистості, а також акцентували увагу на формах і видах зазначеного феномена. Учені досліджують взаємозв'язок між самоствердженням і такими близькими до нього поняттями, як саморозкриття, самореалізація, самоцінність, простежують вплив зазначеного явища на особистісне зростання,

психологічне здоров'я індивіда. У свою чергу зарубіжні дослідники А. Адлер, Е. Еріксон, К. Левін, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс, Дж. Роттер, Б. Скіннер, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні та інші виокремили у цій проблемі низку інших аспектів: генезу та форми прояву зазначеного феномену, вплив самовизначення, самосвідомості та рівня домагань на особистісний розвиток індивіда.

Між тим, не зважаючи на значну кількість праць із зазначеної проблеми, питання впливу самоствердження на особистісний розвиток дітей дошкільного віку залишається ю досі маловивченим, що й зумовило вибір теми нашого дослідження «Соціально-психологічні особливості особистісного розвитку дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату через самоствердження».

Об'єкт дослідження – особистісний розвиток дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Предмет дослідження – особливості впливу процесу самоствердження на особистісний розвиток дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та розробці програми особистісного розвитку дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату через самоствердження.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретико-методологічний аналіз підходів до вивчення проблеми особистісного розвитку дитини дошкільного віку через самоствердження.

2. Обґрунтувати критерії оцінки, відповідні їм показники, а також рівні особистісного розвитку дітей дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

3. Емпірично дослідити вплив самоствердження на розвиток особистості дошкільників з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

4. Обґрунтувати, розробити та апробувати програму формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату.

Методи дослідження: *теоретичні*: аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення психолого-педагогічної літератури із проблеми самоствердження особистості дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату – з метою з'ясування стану дослідженості проблеми; *емпіричні*: спостереження, бесіда, анкетування, аналіз продуктів діяльності, опитування, тестування – з метою вивчення психологічних чинників особистісного розвитку дітей-дошкільників з порушенням функцій опорно-рухового апарату; експеримент – з метою емпіричного дослідження психологічних особливостей самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату та перевірки ефективності програми формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату; *математико-статистичні*: кореляційний аналіз – з метою кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Теоретико-методологічною основою нашого дослідження є: положення про закономірності розвитку дітей дошкільного віку у контексті культурно-історичної теорії Л. Виготського; положення діяльнісного підходу в навчанні (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.); основні положення теорії корекційно-спрямованого навчально-виховного процесу та його вплив на внутрішні процеси розвитку (І. Бех, О. Глоба, В. Бондар, Л. Вавіна, В. Засенко, С. Максименко, С. Миронова, Н. Пахомова, О. Таранченко, М. Тарасевич, В. Тарасун, С. Трикоз, О. Хохліна, Л. Фомічова, А. Шевцов та ін.); теоретичні основи оптимального застосування засобів педагогічного впливу, використання індивідуального та диференційованого підходів у навчанні (Ю. Бабанський, О. Бударний, І. Єременко, С. Шацький,); принцип єдності психіки й діяльності (Г. Костюк, О. Леонтьєв, О. Ткаченко та ін.).

Експериментальна база: Комунальний заклад «Запорізька спеціальна загальноосвітня школа-інтернат № 1» Запорізької обласної ради.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці методичних рекомендацій вихователям та батькам щодо конструктивного самоствердження дитини-дошкільника з порушенням функцій опорно-рухового апарату, які можуть застосуватися з метою формування конструктивного самоствердження дитини-дошкільника у контексті її особистісного розвитку. Програма формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату може бути використана вихователями, які працюють з дітьми цієї вікової групи, з метою корекції деструктивних форм самоствердження та формування конструктивних.

Структура роботи визначається змістом і сутністю проблеми, метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (90 позицій). Загальний обсяг роботи становить 147 сторінок, з них основного тексту – 89.

ВИСНОВКИ

Теоретичний аналіз стану дослідженості проблеми самоствердження у психології дає підстави констатувати, що самоствердження особистості у дошкільному віці визначається рівнем її самостійності, впевненості у собі, позитивною оцінкою себе та власних можливостей, допитливості, комунікативності, співпереживання та співучасті, авторитетом серед ровесників. Підтримка, заохочення, похвала стимулюють формування у неї конструктивної поведінки самоствердження, а байдужість, упереджене та авторитарне ставлення стають причинами формування деструктивної та інертної стратегії самоствердження.

Емпіричним дослідженням встановлено відсутність суттєвих відмінностей у кількісних показниках конструктивності самоствердження молодших і старших дошкільників з порушенням функцій опорно-рухового апарату. Більшість дітей демонструє деструктивно-домінантну та інертну стратегії самоствердження. Молодші дошкільники самостверджуються за рахунок приписування собі позитивних якостей, вихваляння, а старші – прагнуть завоювати авторитет серед ровесників, отримати схвалення оточуючих, головну роль під час ігрової діяльності. У молодших дошкільників спостерігається наявність завищеної самооцінки, їхнє ставлення до себе формується під впливом ставлення до них оточуючих (батьків, вихователів, ровесників). Старші дошкільники з порушенням функцій опорно-рухового апарату починають оцінювати себе більш адекватно, на їхнє ставлення до себе впливає не лише думка оточуючих, а й власні успіхи у тому чи іншому виді навчальної діяльності.

Теоретичною основою для розробки програми формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату були: гуманістичний підхід виховання дитини дошкільного віку, який базувався на принципах поваги до дитини,

використанні індивідуального підходу, гармонійного розвитку дитини, підтримці, заохоченні, дбайливому та дружньому ставленні стосовно неї. Програма враховувала всі зазначені вимоги і містила такі тематичні блоки: «Моє внутрішнє Я» (усвідомлення дітьми своєї неповторності та значущості, розкриття власної індивідуальності); блок «Ствердження власного Я у собі» (формування високого рівня впевненості у собі, самостійності); блок «Ствердження власного Я у соціумі» (формування комунікативних навичок, співпереживання, співучасти, доброзичливості, зниження рівня тривожності та агресивності).

Ефективність програми формування конструктивного самоствердження дитини дошкільного віку з порушенням функцій опорно-рухового апарату підтверджено якісними та кількісними змінами у самоствердженні та особистісному розвитку, що виражається у підвищенні їхньої впевненості у собі, розкритті та посиленні індивідуальності, самостійності, позитивному сприйнятті себе, наявності позитивних змін в емоційній та мотиваційній сферах, підвищенні рівня контактності, допитливості, зниженні рівня тривожності та агресивності.